

10.09.2012

Ryj/1

§ 961

V Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2011

HEL 2012-001274 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättänee merkitä tiedoksi liitteenä olevan Helsingin kaupungin ympäristöraportin vuodelta 2011.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Pekka Sauri

Lisätiedot

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102
erja.saarinen(a)hel.fi
Markus Lukin, johtava ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 31606
markus.lukin(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2011

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättänee esittää kaupunginvaltuustolle, että kaupunginvaltuusto päättäisi seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättänee merkitä tiedoksi liitteenä olevan Helsingin kaupungin ympäristöraportin vuodelta 2011.

Esittelijä

Helsingin kaupungin ympäristöraportti on kaupungin organisaation kuuluvien hallintokuntien yhteinen raportti, jossa kuvataan kaupungin ympäristötavoitteiden toteutumista ja toiminnan vaikutuksia ympäristöön.

Ympäristöraportointi on vakiintunut osaksi kaupungin toiminnan vuosittaista raportointia. Ensimmäinen ympäristöraportti ja -tilinpäätös laadittiin vuodelta 2000.

Ympäristöraportointia koordinoi kaupunginjohtajan asettama työryhmä, jossa ovat edustettuina ympäristövaikutusten hallinnan kannalta merkittävimmät virastot ja laitokset.

Ympäristökeskuksen kokoamaan ja toimittamaan ympäristöraporttiin 2011 ovat tuottaneet tietoja kaikki kaupungin 29 virastoa ja kuusi liikelaitosta. Kaupunkikonserniin kuuluu myös 94 tytäryhtiötä ja 12 säätiötä. Tytäryhtiöistä kaikkiaan 65 toimitti ympäristötietoja tämän vuoden ympäristöraporttiin. Säätiöiden ympäristötiedot eivät sisälly raporttiin.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2011 on tämän asian liitteenä. Se on lisäksi luettavissa internetissä osoitteessa <http://www.hel2.fi/ymk/raportti11/>.

Helsingin kaupungin ympäristöjohtaminen

Pitkän aikavälin ohjauskeinot

Kaupungin tasolla ympäristöasioiden huomioon ottamista ohjaavat valtuuston hyväksymät strategiaohjelma, kaupungin ympäristöpolitiikka sekä kaupunginhallituksen hyväksymät suunnittelun yhteiset lähtökohdat ja talousarvio-ohjeet. Kaupungilla on lisäksi useita ympäristönsuojelun osa-alueiden ohjelmia, jotka toimivat osaltaan kaupungin ympäristöjohtamisen toteuttajina. Osa-alueohjelmia ovat muun muassa Helsingin Energian kehitysohjelma, meluntorjunnan toimintasuunnitelma sekä ilmansuojelun ja Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmat.

Vuosien 2009–2012 strategiaohjelmassa ympäristöasiat on sisällytetty useaan eri osioon. Kaupungin eettisten periaatteiden mukaan Helsinki on eturivin toimija globaalin vastuun kantamisessa, mikä ilmenee muun muassa toimissa ilmastonmuutoksen torjumiseksi, ympäristönsuojelussa ja hankintapolitiikassa. Lisäksi ”ekologisuus” on yksi kaupungin kuudesta arvosta. Strategiaohjelman ympäristöasioita koskevat toimintalinjaukset liittyvät Itämeren suojeluun, toimiin ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, energiansäästöön ja energiatehokkuuteen, joukkoliikenteen edistämiseen, hankintojen ympäristöasioihin ja luonnonsuojeluun.

Luonnos kaupungin päivitetyn ympäristöpolitiikaksi oli alkuvuodesta 2012 lausunnoilla keskeisissä lautakunnissa. Luonnoksessa on asetettu tavoitteita sekä pitkällä aikavälillä vuoteen 2050 että keskipitkällä aikavälillä noin vuoteen 2020 asti. Tavoitteita on asetettu seuraavissa aihepiireissä: ilmastonuojelu, ilmansuojelu, meluntorjunta, vesiensuojelu, luonnon ja maaperän suojelu, hankinnat, jätteet ja materiaalitehokkuus, ympäristötietoisuus ja -vastuullisuus, ympäristöjohtaminen ja kumppanuudet.

Ympäristöjohtaminen vuositasonalla

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Kaupungin vuoden 2011 talousarviossa oli 11 ympäristöasioihin liittyvää tavoitetta, joista kuusi toteutui täysin ja yksi osittain (ympäristöraportin Taulukko 2). Toteutuneet tavoitteet koskivat katupölypitoisuuksia, metrol liikenteen luotettavuutta, joukkoliikenteen kuljetusosuutta aamuliikenteessä keskustan suuntaan sekä energiatehokkuussopimuksen toimeenpanoa. Toteutumattomat tavoitteet koskivat MA-ohjelman mukaisten asemakaavojen laatimista, joukkoliikenteen osuutta poikittaisliikenteessä, jalankulku-, pyöräily- ja joukkoliikennematkojen yhteenlaskettua osuutta kaikista matkoista sekä energian säästötavoitetta.

Virastojen ympäristöjohtaminen ja erityisesti ympäristöohjelmatyö eteni hyvin vuonna 2011. ISO 14001 -standardoituja ympäristöjärjestelmiä oli käytössä Helsingin Satamassa, Palmiassa sekä Helsingin Energian voimalaitoksissa, lämpökeskuksissa ja kaukolämpötoiminnassa. Muita ympäristöjärjestelmiä oli käytössä viidessä hallintokunnassa. Ympäristö- tai kestävän kehityksen ohjelmia oli kaikkiaan 14 hallintokunnalla, kun kolme uutta ohjelmaa valmistui vuoden 2011 aikana. Neljässä hallintokunnassa ympäristöohjelma on tekeillä.

Monissa hallintokunnissa ekotukitoiminta koetaan luontevaksi osaksi ympäristöjärjestelmien ja -ohjelmien toteuttamista. Vuoden 2011 lopussa kaupungin työyhteisöihin oli nimetty ja koulutettu 882 ekotukihenkilöä. Ekotukitoiminta luo ympäristövastuullista toimintakulttuuria sekä osaltaan juurruttaa kaupungin ympäristöstrategioita ja tavoitteita käytännön toimenpiteiksi.

Tytäryhteisöjen ympäristötyössä ja raportoinnissa on tapahtunut viime vuosina selvää kehitystä. Usealla yhtiöllä on käytössään tai suunnitteilla ympäristöjärjestelmä tai ainakin ympäristöohjelma tai -tavoitteet. ISO-standardisoitu ympäristöjärjestelmä oli käytössä neljällä tytäryhteisöllä ja kolme suunnitteli järjestelmän käyttöönottoa. Neljä tytäryhteisöä hyödynsi muita ympäristöjärjestelmiä. Suuri osa tytäryhteisöistä seuraa kulutustietojaan ja järjestää ympäristökoulutusta henkilöstölleen.

KAUPUNGIN KESKEISET YMPÄRISTÖTOIMET JA -VAIKUTUKSET

Ilmasto ja energia

Helsingin ilmastotyötä ohjasivat vuonna 2011 Helsingin kaupungin strategiaohjelma ja Helsingin Energian kehitysohjelma. Lisäksi on sitouduttu useisiin sopimuksiin ja julistuksiin kuten valtiovallan kanssa tehtyyn kaupungin energiatehokkuussopimukseen (KETS) ja kaupunginjohtajien ilmastosopimukseen (Covenant of Mayors). Kaupungin ympäristöpolitiikka kokoaa keskeisimmät ympäristö- ja ilmastotavoitteet selkeäksi kokonaisuudeksi.

Kasvihuonepäästöt laskussa

Helsingin ilmastopoliittisena päätavoitteena on päästöjen vähentäminen vuoden 1990 tasosta 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Vuonna 2011 kokonaispäästöt olivat 15 prosenttia alemmat kuin vuonna 1990. Päästöt pienivät ennakkotietojen perusteella neljä prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Päästöjen suotuisa kehitys pidemmällä aikavälillä selittyy etenkin maakaasun käytön lisäämisellä kivihiiilen sijaan.

Vuonna 2011 Helsingin alueen kulutukseen perustuvat kasvihuonekaasupäästöt pienivät edellisvuodesta. Hyvä vesivoimavuosi näkyi myös Suomessa sähköntuotannon pienempinä päästöinä. Helsingin liikenteen kasvihuonekaasupäästöihin vaikuttivat liikennemäärän pieneneminen sekä ajoneuvojen energiatehokkuuden jatkuva paraneminen.

Energiantuotannon hiilidioksidipäästöt vähenivät noin 11 prosenttia vuonna 2011 edellisvuoteen verrattuna. Helsingin Energia alitti vuonna 2011 päästökaupunkaudelle 2008-2012 myönnettyjen vuosittaisten hiilidioksidin päästöoikeuksien määrän lähes 200 000 tonnilla hiilidioksidia.

Vuonna 2011 Helsingin Energian sähkön, kaukolämmön ja jäähdytyksen hankinnasta uusiutuvan energian osuus nousi 5 prosenttiin hyvän vesivuoden siivittämänä. Vuonna 2011 kaukolämmöstä kolme prosenttia ja sähkön hankinnasta kahdeksan prosenttia perustuivat uusiutuviin energialähteisiin.

Suhteellinen energiankulutus pienenee

Helsingin kaupunkialueen energian kokonaiskulutus supistui 0,7 prosenttia edellisestä vuodesta. Tämä oli seurausta etenkin liikenteen polttoaineiden ja sähkön käytön vähenemisestä. Vuoteen 1990 verrattuna energian kokonaiskulutus on kasvanut 17 prosenttia, mutta asukaskohtainen energiankulutus on pienentynyt kolme prosenttia. Kaukolämpöä myytiin noin 12 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna johtuen loppuvuoden poikkeuksellisen lämpimästä jaksosta.

Helsingin kaukolämmitteisen asuinrakennuskannan lämmönkulutus jatkaa nopeaa laskuaan. Vuoden 2011 rakennusvalvonnan myöntämistä luvista 44 prosenttia kerrosalasta oli energiatehokkainta A-energialuokkaa, kun vielä vuonna 2009 vastaava osuus oli noin viisi prosenttia. 2000-luvulla lämmönkulutus on alentunut selvästi, mihin ovat vaikuttaneet valtakunnallisesti kiristyneet rakennusmääräykset sekä Helsingin omat tontinluovutusehdot.

Vuonna 2011 kaupungin omistamien kiinteistöjen sääkorjattu lämpöenergian ominaiskulutus oli kaksi prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kaupungin kiinteistöjen sähkön ominaiskulutus laski seitsemän prosenttia edellisvuodesta.

Ilmastotoimenpiteiden vuosi

Vuoden 2011 aikana tehtiin useita merkittäviä ilmastotoimenpiteitä. Helsingin ekologisesti kestävä rakentamisen ohjelmaa vuosille 2012-2018 laadintaa jatkettiin määrittelemällä tavoitteet ja toimenpiteet. Myös matalaenergiahankkeiden suunnittelua ja toteutusta jatkettiin. Lisäksi valmistuivat passiivienergiarakentamista koskevat yleisohjeet ja selvitystyö koskien lähes nollaenergiatalojen rakentamista käynnistettiin.

Kaupunginjohtajan asettama työryhmä laati Parhaat energiatehokkuuden käytännöt -selvityksen (PEK), jolla kartoitettiin eri keinoja energiatehokkuustavoitteiden toteuttamiseksi sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Tuloksena esitettiin, että ilman uusia kaupungin toimia energiankulutus säilyy vuoteen 2020 asti nykyisellä tasollaan lisääntyvästä väkimäärästä ja taloudellisesta aktiviteetista huolimatta.

Vuonna 2011 otettiin käyttöön Helsingin kaupungin omat tontinluovutusehdot, joiden mukaan kaupungin omistamilla asuintonteilla rakentamiselta edellytetään jatkossa parasta A-energialuokkaa.

Helsingin, Espoon, Tampereen, Vantaan, Turun ja Oulun kaupunginjohtajat ja Sitra perustivat kaupunginjohtajien ilmastoverkoston 15.2.2011. Vuosi 2011 oli myös kaupunkilaisille ja pk-yrityksille suunnatun Ilmastoinfon ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Ilmastoinfon taustalla ovat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä HSY Helsingin seudun ympäristöpalvelut, HSL Helsingin seudun liikenne ja Helsingin Energia. Vuonna 2011 aloitettiin myös Helsingin kaupungin ja elinkeinoelämän ilmastokumppanuusverkoston valmistelutyö.

Maankäyttö ja rakentamisen kestävyys

Kaupunkisuunnittelun tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistetään ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Maankäytön ja asumisen toteutumisohjelma vuosille 2008-2017 (MA-ohjelma) on keskeinen kaupungin asuntorakentamisen kehittymistä ohjaava väline. Luonnonhoito noudattaa kaupunginhallituksen vuonna 2010 hyväksymiä luonnonhoidon ja LUMO-ohjelman (Helsingin luonnon

monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma vuosille 2008-2017) tavoitteita sekä vuonna 2011 yleisten töiden lautakunnan hyväksymää Helsingin luonnonhoidon linjausta. Luonnonhoidon ja LUMO -ohjelman tavoitteet ohjaavat aluesuunnittelua.

Vihreää kaupunkisuunnittelua

Ympäristönäkökulmasta vuoden 2011 keskeisin kaupunkisuunnittelun toimenpide oli Kuninkaantammen kaavaluonnoksen valmistuminen. Sen kaavamääräyksissä on useita ympäristötavoitteisiin liittyviä määräyksiä. Kuninkaantammi on myös kaupungin hulevesistrategian pilottikohde. Lisäksi valmistuivat Lapinlahden ja Tuomarikylän kartanon asemakaavat. Saukonlaiturin asemakaavan lausuntovaihetta valmisteltiin varmistuen ympäristötavoitteiden saavuttaminen muun muassa kaavan viherkattomääräyksen avulla.

Muita kestäväää rakentamista edistäviä toimenpiteitä vuonna 2011 olivat muun muassa kaupunkisuunnitteluviraston ja Helsingin yliopiston välisen yhteistyön käynnistyminen Viides ulottuvuus viherkatto - hankkeessa. Joukkoliikenteen edellytyksiä parannettiin esimerkiksi kehittämällä joukkoliikennejärjestelmiä yhdessä HSL:n kanssa sekä jalankulkua ja pyöräilyä edistävien hankkeiden avulla.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman toteutus on edennyt hyvin kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Kaupunkisuunnitteluviraston vastuulla olevista toimenpiteistä on käynnissä lähes 90 prosenttia, rakennusviraston toimenpiteistä noin 80 prosenttia ja ympäristökeskuksen noin 60 prosenttia. Muutamat toimenpiteet ovat kuitenkin myöhässä suunnitellusta aikataulusta.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) mukainen Helsingin kaupungin metsien luontoinventointi toteutettiin vuonna 2011. Tarkistettu inventointiraportti luovutetaan ympäristöministeriölle vuoden 2012 aikana. METSO-ohjelman luonnontieteelliset kriteerit täyttäviä kohteita löydettiin kaikkiaan noin 1 150 hehtaaria.

Pilaantuneiden maiden kunnostustoimet

Vuoden 2011 aikana pilaantunutta maaperää puhdistettiin pääosin asuinkäyttöön muutettavilla alueilla. Merkittävimpiä kunnostuskohteita olivat Viikinmäen käytöstä poistettu ampumarata-alue, entisen kaasulaitoksen alue Suvilahdessa sekä satamakäytöstä vapautuneiden Jätkäsaaren ja Kalasataman alueet. Myllypuron entisen kaatopaikan kunnostuksen jälkiseuranta oli myös käynnissä. Vuonna 2011

pilaantunutta maata kuljetettiin eri käsittely- tai loppusijoituspaikkoihin kaikkiaan 265 110 tonnia.

Veden kulutus, jätevesien puhdistus ja vesien suojele

Veden kulutus ja puhdistus

Asukasta kohden veden kulutus oli Helsingissä 199 litraa vuorokaudessa, joka nousi neljällä litralla edellisvuodesta.

Viikinmäen jätevedenpuhdistamolla puhdistetaan Helsingin jätevesien lisäksi mm. Vantaan keski- ja itäosien, Keravan, Tuusulan, Järvenpään ja Sipoon jätevedet. Vuonna 2011 puhdistamo täytti kaikki lupaehdot kaikilla laskentajaksoilla sekä pitoisuus- että poistotehovaatimusten osalta. Mereen johdettu ravinnekuormitus laski vuoteen 2010 verrattuna. Vuonna 2011 Viikinmäen jätevedenpuhdistamolta Helsingin edustan merialueelle kohdistuva fosforikuorma oli 20 000 kg/a ja typpikuorma 473 000 kg/a.

Vesien suojele ja tila

Kesä 2011 oli Helsingin ulko- ja sisäsaaristossa levämäärältään tavanomainen. Helsingin merialueilla esiintyi vain satunnaisesti sinilevien muodostamia pintaesiintymiä. Uimaveden laatu vuoden 2011 uimakauden aikana oli hyvää Helsingin alueella sijaitsevilla virallisilla uimarannoilla.

Ekologisen luokituksen mukaan Vantaanjoen tila on tällä hetkellä tyydyttävä. Vantaanjoen osalta ei todennäköisesti päästä EU:n asettamaan tavoitteeseen vesien hyvästä ekologisesta tilasta vuoteen 2015 mennessä. Vantaajokea rehevöittävät fosfori ja typpi, joiden suurimmat päästölähteet ovat maatalous sekä Vantaanjokeen johdetut puhdistetut jätevedet sekä jätevedenpumppaamoiden ylivuodot. Ongelmia aiheuttaa myös tihentyvän asutuksen mukanaan tuoma hulevesiongelma. Fosforin määrää on saatu selvästi laskettua. Typenkin määrää on hieman saatu laskemaan.

Helsingin ja Espoon kaupunkien jätevesien vesistövaikutusten yhteistarkkailun kautta seurattiin jätevesien aiheuttaman kuormituksen vaikutuksia vesistöön. Lisäksi tarkkailtiin vesistö- ja kalatalousvaikutuksia esimerkiksi meriläjitysalueiden läheisyydessä. Vuonna 2011 käynnistyi myös uuden meriläjitysalueen etsintä ja sen ympäristövaikutusten arviointimenettely.

Itämeren suojele kuuluu kaupungin ympäristöstrategian painopisteisiin. Turun ja Helsingin kaupunginjohtajien Itämerihaastekampanjassa kaupungit pyrkivät vähentämään omien toimintojen aiheuttamaa vesistökuormitusta sekä haastamaan muita tahoja mukaan

suojelutyöhön. Itämerihaasteen on ottanut vastaan jo 183 organisaatiota.

Jätteet

HSY:n jätehuolto huolehtii pääkaupunkiseudun asuinkiinteistöjen ja julkishallinnon jätehuollosta, hyöty- ja ongelmajätteiden keräyksestä sekä antaa mm. lajittelua ohjaavat jätehuoltomääräykset. Jätteitä kerätään kiinteistökohtaisella keräyksellä, jätteiden kierrätysasemilla eli Sortti-asemilla, aluekeräyspisteissä sekä keväisin kiertävissä keräysautoissa.

Pääkaupunkiseudun ainoa toiminnassa oleva yhdyskuntajätteen kaatopaikka sijaitsee Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa. Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa vastaanotettiin vuonna 2011 jätettä ja maata saman verran kuin edellisvuonna.

Jätteiden lajittelun suosio jatkaa kasvuaan, mistä kertoo mm. kotitalouksien pieniä jätekuormia vastaanottavien Sortti-asemien kävijämäärän kasvu. Vuonna 2011 asiakaskäyntejä oli 13 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Keräyspisteiden uudistusprojektia jatkettiin HSY:n toimesta. Uudistusprojektin on määrä jatkaa vuoteen 2013 asti. Lisäksi HSY järjesti Helsingissä yhteensä 12 kompostointikurssia ja rahoitti kummikouluohjelmaa jo viidettä vuotta.

Kaupungin palvelukiinteistöjen jätehuollon kehittämisprojektia jatkettiin vuonna 2011. Tavoitteena oli jätemäärien ja -kustannusten pienentäminen sekä yhteistyön laajentaminen kaupungin hallintokuntien, HSY:n ja muiden jätehuoltopalveluiden tuottajien suuntaan. Tämän lisäksi koulukiinteistöjen jätemäärien seuranta jatkettiin. Tulosten perusteella vuosien 2010 ja 2011 välille asetettu perusjätemäärien 10 prosentin vähentämistavoite saavutettiin jopa kolmanneksessa koulukiinteistöistä.

Liikenne ja liikenteen vaikutukset

Helsingin strategiaohjelma vuosille 2009-2012 asettaa tavoitteeksi, että liikennejärjestelmää kehitetään kestävien liikennemuotojen edistämiseksi kehittämällä raideliikennettä, nostamalla joukkoliikenteen palvelutasoa sekä lisäämällä kävely- ja pyöräilymahdollisuuksia. Lisäksi kaupunkirakennetta on tarkoitus eheyttää raideliikenneverkkoa laajentamalla.

Helsingin kaupungilla on ilmansuojelun toimintaohjelma vuosille 2008-2016, johon pitkän aikavälin toimet ilmanlaadun raja-arvojen saavuttamiseksi ja ilmanlaadun parantamiseksi sisältyvät.

Pääkaupunkiseudun kaupungeilla on yhteinen vuonna 2010 hyväksytty varautumissuunnitelma ilmanlaadun äkilliseen heikkenemiseen. Lisäksi kaupunginjohtajan asettaman kadunpidon kehittämissuunnitelman loppuraportti valmistui vuonna 2011. Raportti sisältää 50 kehittämissuunnitelmaa, joista useat tukevat myös ilmanlaadun parantamistavoitteita.

Liikenteen kehitys

Vuonna 2011 tehtiin 237,9 miljoonaa kaupungin sisäistä joukkoliikenteen matkaa, mikä on 5,7 miljoonaa matkaa enemmän kuin edellisvuonna. Raideliikenteen osuus kaupungin sisäisistä joukkoliikenteen matkoista oli 57 prosenttia. Suurin matkustajamäärän kasvu (noin 9 %) oli seutulinjoilla tehdyissä Helsingin sisäisissä bussimatkoissa. Metroliikenteen matkustajamäärät kasvoivat lähes 8 prosenttia, mutta raitiovaunuliikenteen ja VR:n lähiliikenteen matkustajamäärät vähenivät verrattuna edelliseen vuoteen.

Vuonna 2010 käynnistettiin Helsingin pyöräilyprojekti, jonka tehtävänä on parantaa pyöräilyoloja ja toimia pyöräliikenteen painoarvon lisäämiseksi kaikessa päätöksenteossa. Vuonna 2011 tärkeimpiä pyöräilyn suunnittelu- ja rakentamiskohteita olivat Mannerheimintie, Jätkäsaaren johtava Baana ja Länsilinkki, Auroran silta sekä 15 risteykseen merkityt pyörätaskut.

Liikenteen vaikutukset ilmanlaatuun

Vuonna 2011 katujen pölyäminen alkoi vilkasliikenteisissä ympäristöissä maaliskuun alkupuolella. Pölykausi kesti noin kuukauden ajan ja rajuimmillaan se oli huhtikuun toisella viikolla. Hiukkasten vuorokausiraja-arvotason ylityksiä todettiin Mäkelänkadun siirrettävällä mittausasemalla ja Mannerheimintien pysyvällä mittausasemalla, mutta lainsäädännön asettamia raja-arvoja ei ylitetty.

Vuonna 2010 voimaan tullut typpidioksidin vuosiraja-arvo (40 µg/m³) ylittyi selvästi siirrettävällä Mäkelänkadun mittausasemalla vuonna 2011. Raja-arvon ylitys johtui liikenteen päästöistä. Helsingissä typpidioksidin vuosiraja-arvo ylittyy edelleen keskustan vilkasliikenteisissä katukuiluissa. Raja-arvon saavuttamiselle on haettu jatkoaikaa EU:n komissiolta, jonka on määrä vastata jatkoaikahakemukseen 30.6.2012 mennessä.

Yksi ilmanlaadun parantamiseen liittyvistä toimista oli huhtikuussa Helsingissä käyttöön otettu pysäköintietuus vähäpäästöisille ajoneuvoille. Vuoden 2011 loppuun mennessä pysäköintietuuden oli hakenut 236 ajoneuvoa.

Helsingin kaupungin työntekijöiden työsuhdematkalippuedun käyttäjiä oli vuonna 2011 noin 25 000, mikä on noin 5 000 henkilöä enemmän kuin edellisvuonna.

Melu ja tärinä

Melun monet lähteet

Helsingissä liikenne on merkittävin meluhaittojen aiheuttaja. Noin 34 prosenttia asukkaista altistuu yli 55 dB tieliikenteen melulle. Melua aiheuttavat erityisesti myös tapahtumat, teollisuus- ja voimalaitokset sekä rakennustyöt.

Vuonna 2011 saatiin yhteistyössä Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) kanssa valmiiksi melusteiden viimeistely Lahdenväylälle välille Porvoonväylä - Suurmetsäntie. Myös Tapaninkyläntien meluvallin korotus välillä Sidekuja - Rintamasotilaantie valmistui.

Helsingin kaupungin meluntorjunnan toimintasuunnitelman toteuttamista jatkettiin. Vuonna 2011 käytettiin tavanomaista päällystettyä hiljaisempaa pienirakeista päällystettyä Lauttasaarentiellä välillä Lauttasaaren silta - Lauttasaarentie. Lisäksi liikenteen aiheuttamia meluongelmia ratkottiin asentamalla neljään risteysalueeseen kaksoiseristys raiteiden runkomelun vähentämiseksi.

Vuonna 2011 aloitettiin myös ympäristömeludirektiivin (2002/49/EY) mukaisen liikennemeluselvityksen tekeminen yhteistyönä pääkaupunkiseudun kuntien ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Selvitys valmistuu lopullisesti kesäkuussa 2012.

Lupa- ja ilmoitusmenettely pyrkii varmistamaan etukäteen meluntorjunnan riittävyden. Lakisääteisiä päätöksiä tilapäistä erityisen häiritsevää melua aiheuttavista toiminnoista tehtiin 204, mikä oli 38 päätöstä vähemmän kuin vuonna 2010. Näistä noin 66 prosenttia koski rakentamista ja loput tapahtumia. Rakennustyökohteista erityisen haastavia olivat asuinrakennusten läheisyydessä pakottavista syistä yöaikaan tehtävät työt. Suuria valvontakohteita olivat esimerkiksi Kalasataman ja eduskunnan maanalaisten tilojen sekä Länsimetron louhintatyöt.

Vuonna 2011 oli edellisvuoden tapaan runsaasti tapahtumia. Suuria konsertteja järjestettiin Kyläsaarella, Olympiastadionilla, Kaisaniemen puistossa, Hietaniemen uimarannalla ja Suvilahden vanhalla voimalaitosalueella. Konserttien meluhaittoja vähennettiin yhteistyössä järjestäjien kanssa, mutta valituksia asukkailta tuli erityisesti useita päiviä kestäneestä Flow-festivaalista, juhannuksen ulkoilmakonsertista

sekä ilmoitettua pidempään kestäneestä konsertista Hietaniemen uimarannalla.

Liikenteen aiheuttama ääriä

Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen on lisännyt liikenteen ääriästä aiheutuvia ongelmia. Hankalissa paikoissa liikennetäriän vaikutuksia on arvioitava alueidenkäytön eri suunnitteluvaiheissa. Ääriäselvitykset jäävät kuitenkin suurten kustannusten takia joskus puutteellisiksi.

Liikenteen aiheuttamia ääriäongelmia ratkottiin osallistamalla VTT:n toteuttamaan kaksivuotiseen "Liikennetäriän langaton mittaus- ja analysointiympäristö (VibPlat)" tutkimus- ja kehitys-hankkeeseen.

Hankinnat

Hankintojen kestäväen kehityksen toimintaohjelma eteni yhdessä hankintastrategian toteuttamisen kanssa. Toimintaohjelma sisältää muun muassa hallintokuntaakohtaisesti tehtävien hankintojen analysoinnin sekä kestävien hankintojen koulutusta.

Helsingin kaupungin hankintakeskus huolehtii yhteishankintatuotteiden hankinnasta, varastoinnista ja jakelusta kaupungin toimipisteisiin. Vuoden 2011 aikana yhteishankintoja kilpailutettiin 19 tarjouskilpailulla. Kestäväen kehityksen mukaisia kriteerejä sisältäviä kilpailutuksia oli 87 prosenttia kilpailutuksista. Määrällisesti 19 yhteiskilpailutuksesta 42 prosentissa oli mukana ympäristökriteerejä.

Helsingin kaupungin rakentamispalvelu Stara vastaa kaupungin ajoneuvojen ja työkoenien yhteishankinnoista. Lisäksi Stara kilpailuttaa muun muassa polttoaineet, kuljetuspalvelut ja rakennustarvikkeet. Vuonna 2011 Stara kilpailutti tuotteita ja palveluita 27 miljoonan euron arvosta. Niiden kilpailutusten yhteisarvo, joissa oli mukana ympäristökriteerejä, oli 17 miljoonaa euroa, mikä on 63 prosenttia kilpailutuksista. Määrällisesti 16 kilpailutuksesta neljässä kilpailutuksessa, eli 25 prosentissa, oli mukana ympäristökriteerejä.

HSY:n koordinoimassa EU Life+ -rahoitteisessa Julia 2030 -hankkeessa kehitettiin mm. hankintojen CO2-laskurit toimistopaperien, kannettavien tietokoneiden ym. tuoteryhmiin. Tämän lisäksi hankkeessa on kehitetty kattavaa ohjeistusta kestäväen kehityksen huomioonottamiseksi julkisissa hankinnoissa. Laskureiden käyttöön koulutettiin yhteensä lähes sata HSY-alueen kaupunkien työntekijää.

Kaupungin organisaatioiden paperinkulutus on vähentynyt tasaisesti. Vuonna 2011 työntekijäkohtainen paperinkulutus väheni lähes kahdeksan prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Keskeisimpiä syitä arvioidaan olevan sähköisten tietojärjestelmien, erityisesti vuonna 2011

Ahjo-asianhallintajärjestelmään siirtyminen, ja sähköisten kokouskäytäntöjen yleistyminen virastoissa. Ekotukitoiminnan avulla on pystytty muun muassa parantamaan yleistä ympäristötietoisuutta ja lisäämään kaksipuolista tulostamista ja kopiointia.

Ympäristökasvatus ja -tietoisuus

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatuksellisiin tapahtumiin osallistui vuoden 2011 aikana yhdeksän prosenttia helsinkiläisistä. Määrä on selvästi edellisvuotta suurempi. Kasvua selittää erityisesti Ilmastoinfon toiminnan käynnistyminen sekä uusien toimintojen huomioiminen luontokoulu Arkin ja Harakan saaren osalta.

Ilmastoinfo tarjoaa kaupunkilaisille ja muille toimijoille käytännönläheisiä ohjeita ja neuvontaa vähäpäästöiseen elämäntapaan. Vuonna 2011 Ilmastoinfon järjestämässä Energiatendas-tapahtumassa tavoitettiin noin 750 helsinkiläistä ja Elämäsi ostoskori -näyttelyyn kävi tutustumassa lähes 2 900 helsinkiläistä. Ilmastoinfo oli myös aktiivinen toimija sosiaalisessa mediassa.

Kevätsiivoustalkoiden suosio jatkui ja vuonna 2011 osallistujamääräksi saatiin lähes 31 000 henkilöä. Myös puistokummitoiminnan kehittämistä jatkettiin. Sähköisessä puistokummirekisterissä oli vuonna 2011 kaikkiaan 355 puistokummiä.

Korkeasaaren Pääsiäissaari-tapahtumaan osallistui noin 15 000 kävijää. Arkissa järjestettyihin helsinkiläisille koululaisille suunnattuihin luontokouluihin osallistui yhteensä 800 oppilasta ja 65 opettajaa.

Harakan luontokeskus tarjoaa ympäristökasvatuspalveluja sekä suurelle yleisölle että kohdennetusti päivähoidolle ja oppilaitoksille. Harakassa järjestettäviin luontokouluihin osallistui kaikkiaan 97 luokkaa. Harakassa järjestettiin myös saariseikkailuja sekä ympäristökasvatuskursseja opettajille ja päivähoidon henkilöstölle.

Vuonna 2011 Gardeniassa järjestettiin luontokoulutoimintaa, useita luontoharrastuspäiviä, luontoaiheista kurssitoimintaa sekä ympäristöaiheisia tapahtumia. Gardenia järjesti luontoretkiä eri puolille Helsinkiä, joille osallistui keskimäärin 36 henkilöä retkeä kohden. Gardenia hoiti myös luontoretkikalenterin toimittamisen.

Energia- ja ympäristöneuvonta

Ympäristö- ja energianeuvonta tavoitti vuonna 2011 22 prosenttia helsinkiläisistä. Luku kasvoi selvästi edellisvuodesta.

Helsingin Energian antoi energiankäytön neuvontaa puhelimitse yli 40 000, Internetin kautta yli 30 000 ja paikan päällä Sähkötalossa yli 10 000 asiakkaalle. Helsingin Energia oli aktiivinen myös sosiaalisessa mediassa. Etäluettavien sähkömittareiden massa-asennukset esikaupunkialueilla aloitettiin syyskuussa 2011.

Rakennusvirasto järjesti monipuolista energia- ja ympäristöneuvontaa vuoden 2011 aikana mm. koululaisille. Helsingin kaupungin sisäistä energia- ja ympäristöneuvontaa toteutettiin usealla eri tavalla muun muassa kouluttamalla kaupungin ekotukihenkilöitä.

Ympäristöriskit

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Pääkaupunkiseudun yhteistä ilmastonmuutokseen sopeutumisen strategiaa valmisteltiin vuonna 2011, ja se hyväksyttiin HSY:n hallituksessa keväällä 2012. Strategiaa laadittiin EU-rahoitteisen BaltCICA-hankkeen puitteissa. Hanke päättyi vuonna 2011.

Hankeen avulla tunnistettuja toimialojen yhteisiä sopeutumistarpeita olivat ilmastonmuutokseen sopeutumisen integrointi koko organisaation toimintaan sekä yleinen aiheeseen liittyvän tietoisuuden nostaminen. Kaupungin kannalta merkittävimiksi kustannuksiksi arvioitiin hulevesijärjestelmien vaatimien viheralueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito ilmaston ja lajien muuttuessa sekä tieverkoston suunnittelu ja ylläpito.

Ilmastonmuutoksen sopeutumistoimina valmisteltiin muun muassa Helsingin kaupungin hulevesistrategian ja tulvastrategian mukaisia toimenpiteitä. Esimerkiksi Marjaniemen ja Sarvaston pohjoisosan tulvasuojelurakenteet valmistuivat vuonna 2011.

Vuonna 2011 Helsingin kaupunki selvitti merkittävät hulevesitulvariskialueet. Selvityksen perusteella hulevesitulvakohteita paikallistettiin kaikkiaan noin 290 kappaletta, mutta yksikään näistä ei ylittänyt lain mukaista merkittävyyden kynnystä.

Vesistötulva-alueiden merkittävyyttä puolestaan arvioitiin Uudenmaan ELY-keskuksen toimesta. Selvityksen perusteella maa - ja metsätalousministeriö määritteli Helsingin ja Espoon rannikkoalueen kokonaisuudessaan merkittäväksi tulvariskialueeksi. Tulvariskien hallintasuunnitelman tekeminen on jo käynnistynyt maakuntaliiton koordinoimana.

Öljyntorjunta

Helsingin alueella tapahtui vuonna 2011 yhteensä 432 öljyvahinkoa. Vahinkoja tapahtui vuoteen 2010 verrattuna jonkin verran vähemmän

vesistöissä ja tärkeillä pohjavesialueilla, mutta muilla alueilla tapahtuneita vahinkoja oli enemmän kuin vuonna 2010 (367 kpl).

Vuonna 2011 parannettiin pelastuslaitoksen öljyntorjuntavalmiutta hankkimalla erikorkuisia ja -pituisia öljyntorjuntapuomeja. Lisäksi aloitettiin avomeripuomien ankkurointikalustojen kehitystyö. Aloitettuja koulutuksia olivat muun muassa Expandi-rajoituspuomikaluston operatiivinen koulutus ja huoltokoulutus.

Pelastuslaitos otti käyttöönsä kaksi uutta B-luokan öljyntorjunta-alusta. Joulukuussa 2011 valmistui öljyvahinkojen torjunta-auto. Lisäksi hankittiin MABS-monitoiminen öljynkerääjä, OBS-harjakauhakerääjä sekä liikuntaviraston päivittäiseen käyttöön öljyntorjuntaan liittyvin valmiuksin varustettu 12-metrinen työlautta. Tulvavahinkojen torjuntaa varten hankittiin 24 moottoriruiskua.

Ympäristötalous

Helsingin vuoden 2011 ympäristökulut (poistot mukaan lukien) olivat yhteensä 143,4 miljoonaa euroa, mikä oli kolme prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista. Suurimmat kuluerät olivat ympäristöperusteiset sähkö- ja polttoaineverot, alueiden puhtaanapidon ja jätehuollon sekä ilmastonsuojelun aiheuttamat kulut. Ympäristökulut kasvoivat edellisvuodesta 49 prosenttia, mitä selittää pääasiassa verojen korotus ja ilmastonsuojeluun käytettyjen kulujen kasvu.

Helsingin kaupungin vuoden 2011 ympäristötuotot olivat yhteensä 7,5 miljoonaa euroa, mikä oli 0,4 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuotoista. Ympäristötuotot kasvoivat yli 13 prosenttia vuoden 2010 tuotoista. Suurimmat tuotot tulivat Korkeasaaren eläintarhan pääsylippituloista.

Helsingin kaupungin vuoden 2011 ympäristöinvestoinnit olivat yhteensä 33,3 miljoonaa euroa, mikä on noin viisi prosenttia kaupungin kaikista käyttöomaisuusinvestoinneista. Investointeja tehtiin noin 2,8 miljoonalla eurolla vähemmän kuin edellisvuonna. Merkittävimmät investoinnit kohdistuivat pilaantuneiden maiden puhdistukseen sekä ilmastonsuojeluun.

Tilinpäätökseen tehtyjen ympäristövastuiden arvo oli 1.1.2011 yhteensä 42,6 miljoonaa euroa. Vastuut koskivat Metrotunnelin vesivahinkoa, Hanasaaren A-voimalaitoksen purkua ja varautumista pilaantuneen maaperän käsittelyyn sekä kaatopaikkojen jälkihoitoa.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Pekka Sauri

Lisätiedot

Postiosoite
PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite
Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin
+358 9 310 1641
Faksi
+358 9 655 783

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI0680001200062637
Alv.nro
FI02012566

10.09.2012

Ryj/1

Erja Saarinen, apulaiskaupunginsihteeri, puhelin: 310 36102

erja.saarinen(a)hel.fi

Markus Lukin, johtava ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 31606

markus.lukin(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2011